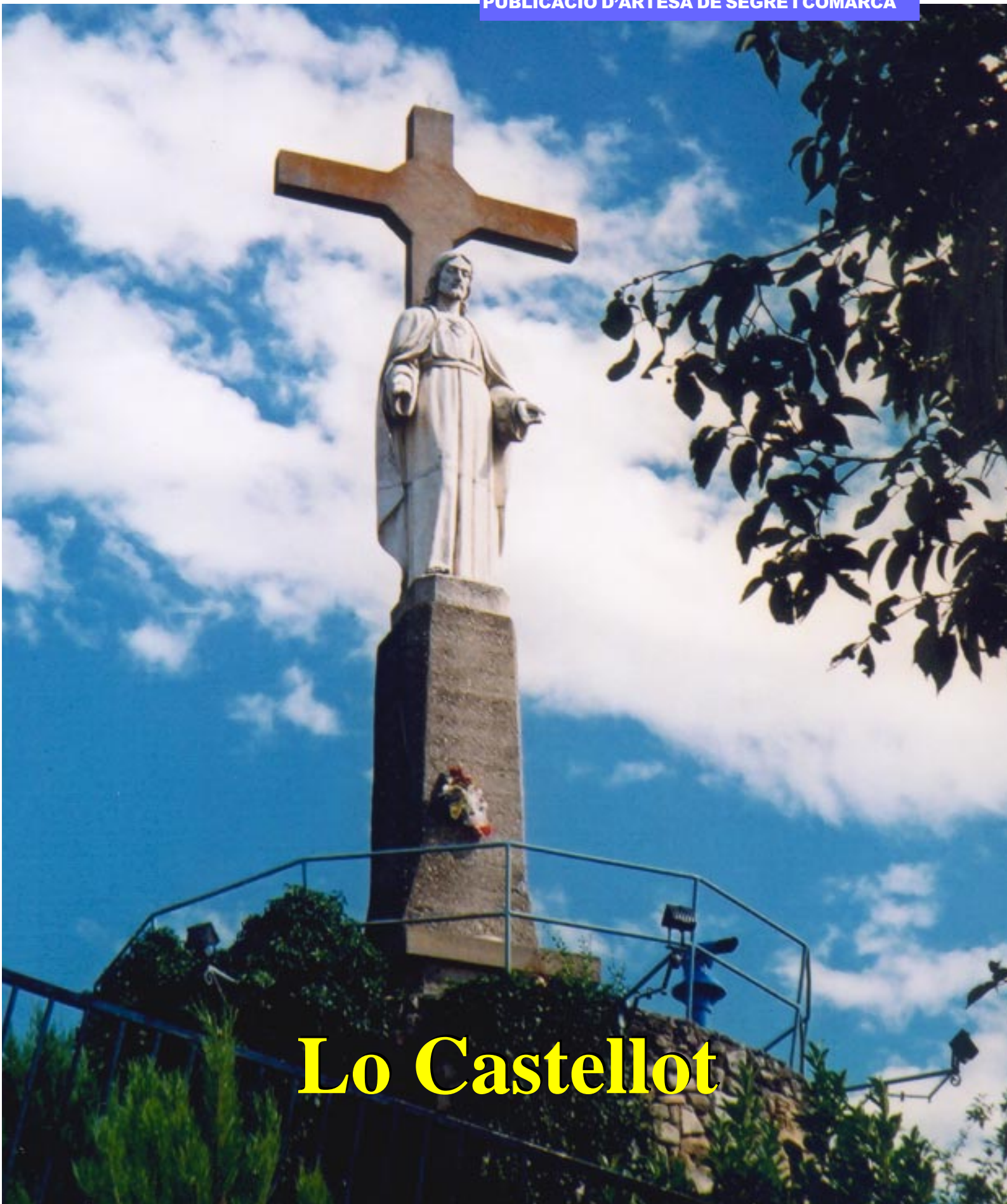

la Palanca

JULIOL 2003 Núm. 256 Preu 2 €

PUBLICACIÓ D'ARTESA DE SEGRE I COMARCA

Lo Castellot

Lo Castellot

Gairebé sempre, els nostres orígens s'identifiquen amb una determinada simbologia. Aquests factors simbòlics poden fonamentar-se en arguments, situacions o elements que la història s'encarrega d'anar consolidant al llarg dels segles, tant si les arrels s'esdevenen d'una llegenda o, com és el cas d'Artesa de Segre, de fets històrics documentats.

A Artesa és ben palès que el símbol identificatiu de la població és el Castellot, amb tot el que aquest indret implica. I, com veurem al llarg d'aquest article, són moltes les raons per les quals el Castellot és valorat com a referència obligada per a la gent del municipi.

A més de la presència constant des de gran part del territori, des de les diferents vies d'accés a la ciutat, tant si arriba per Ponts, Tremp, Agramunt o Balaguer, el primer que s'albira és la representació permanent del tossal de Sant Jordi amb el Castellot al damunt. No en va, el poeta d'Artesa, en Sícoris, escriu aquests versos inclosos en el poema "Castellot" Símbol d'Artesa:

*Ell és far en la tenebra
marcant nostre caminar
i quina imatge, sens treva,
sempre ens acompanyarà...
I marxem junyits amb ella
fent camí pels viaranys
de la vida perdurera,
enmig de triomfs o planys...*

Per extensió, amb el nom de Castellot s'anomena popularment, no tan sols les restes del castell que hi ha al damunt del turó, sinó també tota la muntanya que resguarda als seus peus la ciutat d'Artesa, com ja ho havia fet a l'edat mitjana a l'antic emplaçament de la població, al costat oposat d'aquest

promontori. Tot i que aquest serral de forma allargada en la direcció NO-SE porta per nom Sant Jordi, la cartografia actual utilitza el nom de Castellot.

El Castell

El castell d'Artesa de Segre, de construcció àrab, està situat al territori que en aquell temps era dominat pel Califat de Còrdova, a la zona fronterera o "marca" amb els comtats catalans (a la imatge, podeu observar una reproducció pictòria d'Antoni Borrell). La història del castell d'Artesa és la història dels orígens de la mateixa població, la qual es comença a trobar documentada a finals del s. X, dos-cents cinquanta anys després de la invasió sarraina. El primer posseïdor d'Artesa fou Ermengol I d'Urgell, tot i que la plaça no s'hauria conquerit completament i caldrien altres accions per a què Artesa passés a ser de dominació cristiana. Fou el seu fill, Ermengol II d'Urgell, junt amb el cosí Berenguer Ramon I de Barcelona, qui

finalment alliberà el territori de la invasió àrab a l'any 1037, els quals, amb un document signat el 12 d'octubre del 1038, venen en alou, per un import de 1.500 sous, la força (fortalesa) d'Artesa a n'Arnau Mir de Tost i a la seva esposa Arsenda.

Resumint la cronologia de la possessió del castell, veiem que Arsenda el deixa en testament, el

maig del 1068, a la seva filla gran, Letgarda, esposa de Ponç Guerau de Cabrera. Tot i que el domini i la sobirania d'Artesa estava en mans dels comtes d'Urgell, els Cabrera posseïren el castell, amb alguna interrupció, fins el 1195 en què Gombau III de Ribelles l'obté integrant-lo dins la senyoria del mateix nom. Vers el 1396 fou guanyat en combat pel comte Mateu de Foix, senyor d'Andorra i vescomte de Castellbó, que lluità junt amb partides de bandolers contra en Joan I i després contra Martí I l'Humà amb la intenció de proclamar-se rei. Aquesta possessió es va mantenir en un curt període fins l'any 1398. La fi del castell esdevé a mitjans del segle XV quan, al 1435, els Ribelles entren en una profunda crisi financera que, entre altres qüestions que marcarien la història d'Artesa de Segre, fa que es produeixi l'abandó amb la conseqüent degradació de la fortalesa. Els Ribelles es traslladaren a un edifici anomenat la casa del senyor, situat a l'actual plaça Major dins del que era l'antiga vila closa d'Artesa.

La següent referència que tenim sobre el castell data del 1837 quan, amb motiu de la primera guerra carlina, es fortifica la vila d'Artesa i el comandant militar fa derruir les restes del castell i les 3 torres quadrades que hi havia, deixant-hi la torre rodona situada en el punt més alt en la que s'hi construí el fort anomenat de Sant Jordi, utilitzat durant les guerres carlines.

Més a prop, l'última funció militar d'aquest lloc fou durant la darrera guerra, on el destacament d'una guarnició formada per torns de dos milicians al cim del Castellot vigilava l'arribada de l'aviació enemiga. Des d'aquest punt comunicaven l'imminent bombardeig al centre d'operacions del batalló republicà de transmissions, instal·lat a l'edifici de la Granja, per tal d'accionar les sirenes que anunciaven la retirada cap els cinc refugis antiaeris que hi havia a la ciutat. D'entre la tropa d'aquest destacament hi havia alguns músics que organitzaven sessions de ball al poble. El Sr. Àngel Guiu ens recorda la lletra d'una cançó que, amb el suport musical d'una peça de pel·lícula americana, varen escriure i popularitzar aquests soldats:

*No está Artesa sobre el mar,
mas la nieve se deja ver
desde su hermoso mirador,
nido de amor y de belleza sin par.
Y las mujeres lindas son
aunque todas rubias no son
y de sus labios de coral
nace el raudal
que inunda nuestro sentir.
Y son sus besos
dulces, suaves y embellecen,*

*que al llegar la primavera
son perfumes de quimera.*

Val a dir que “*el hermoso mirador*” és el Castellot, lloc on feien les guàrdies els autors de la lletra.

L'escut d'Artesa de Segre

Les tres torres quadrades del Castell d'Artesa de Segre, derruïdes el 1837, varen inspirar el disseny de l'escut de la ciutat. Dins d'aquest escut, les torres ocupen la part superior del dibuix quedant per sota un carrer amb cases, una plaça i un edifici solitari que, hom creu, pot representar la casa del senyor de la vila. Algunes versions incorporen el riu. Aquesta representació ha determinat el subtítol d'Artesa de Segre amb la denominació de “la Ciutat dels Tres Castells”. La primera versió impresa de l'escut s'ha localitzat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó; es tracta d'un segell estampat en un document municipal de l'11 d'octubre del 1808, en plena invasió napoleònica. Aquest escut, de forma ovalada, amida 28 mil·límetres i està voltat per la inscripció

ció “Alcaldia Constitucional Artesa de Segre”.

Segons Lladonosa, en la seva *Història d'Artesa de Segre*: “No hi ha dubte —ens diu— que l'escut d'Artesa, pel seu estil abarrocat, pertany al set-cents”. Abans d'aquesta època no hi ha cap constància dels símbols utilitzats fins aleshores. La versió esculpida que presidia l'arc de la porta d'accés a l'antic edifici de l'Ajuntament del carrer de les Carnisseries, on actualment hi ha la seu del Museu del Montsec d'Artesa de Segre, està envoltada pel Toisó d'Or. A finals dels anys 40 i després de mutilar-li les inscripcions, aquest escut fou traslladat a sota el balcó de l'edifici de l'actual ajuntament.

En els versos del poema *La Ciutat dels Tres Castells* d'en Rossend Marsol i Clua, «Sícoris», hi trobem el sentiment d'identitat, bellament expressat pel poeta, que entona, evocant per damunt de l'absència dels elements materials, el més profund arrelament a la història de la nostra ciutat. Ens ho diu així:

*Al vell escut del meu poble
hi figuren Tres Castells,
com símbol de nostra Artesa
perdurable en mig dels temps.
Tres Castells, guarden la vila
coronant altiu turó
que ferm s'alçaren un dia
sentinella vetllador.
El pas dels anys i la vila
els han ben enderrocat,
i al llindar d'un nou mil·lenni
quatre rocs sols han quedat...
Més el símbol no s'escola
mentre van bufant els vents,
i nostra vila, enmig la història,*

és la Ciutat dels Tres Castells.

El monument al Sagrat Cor

El 26 de juny del 1960, des del full parroquial, Mn. Francesc Sabaté i Mir llençà la idea de construir, dalt del Castellot, un monument al Sagrat Cor. La proposta fou ràpidament acceptada per la població i el projecte s'encomanà a l'arquitecte Isidre Puig i Boada que, després de vàries propostes de com habilitar l'altar i integrar el projecte a les restes del castell, enllestí els plànols sobre els quals el constructor Josep Fons i Armengol bastí el monument erigit amb l'ajut de 217.025 ptes. de donatius aportades per la població.

El 19 de març del 1964 el bisbe d'Urgell inaugurava la imatge del Sagrat Cor i la gran creu situada al seu darrere. Una placa de marbre de 100x130 cm commemora aquest acte amb la següent inscripció:

El Excmo. y Rvdmo. Dr.
D. RAMON IGLESIAS Y NAVARRI
obispo de Urgel el día 19 de
marzo de 1964 bendijo este
MONUMENTO
que Artesa de Segre levató
como recuerdo de la SANTA
MISIÓN predicada por los
Rdos. PP claretianos
ELIAS VALCANERA
ROSENDO RAFEL Y
JOSÉ Mª VILARRUBIAS
del 12 al 23 de febrero
del mismo año
Arquitecto: Isidro Puig Boada
Empresario: José Fons Armengol

A dalt, foto del Sagrat Cor poc després de la seva construcció

Al mig, alguns dels artesencs que participaren en la seva construcció (Josep Fons, Miquel Companys, Julio Jiménez, Josep Marsol "Bepeta", Josep Alegre, Angel Guiu i Ventura Samarra)

A sota, el Sagrat Cor durant la construcció

Aquestes fotos estan extretes del llibre "Història d'Artesa de Segre i Comarca" de Josep Lladonosa

La Colla del Castellot

Amb el nom de la Colla del Castellot o els Amics del Castellot, es coneix un grup format per una quinzena de persones que, amb gran entusiasme, porten 15 anys trobant-se els diumenges a la tarda als peus del monument amb el propòsit de condicionar i fer el manteniment d'aquest lloc. S'han encarregat de fer arribar l'aigua i estan urbanitzant els voltants del monument pavimentant-lo amb lloses, fent escales i posant baranes amb materials reciclats, a més d'ajardinar aquest indret amb arbres i flors.

És admirable l'entusiasme que hi posen tots plegats mentre fan els treballs de construcció, neteja i manteniment. Fa poc s'hi ha instal·lat un telescopi i també aviat hi haurà un mapa de la comarca amb els llocs d'interès que s'albiren des d'aquest punt elevat del municipi. Comenten amb incontenible joia la visita que a finals de març d'enguany els va fer el Bisbe Coadjutor d'Urgell, Mons. Joan Enric Vives i Sicília. És esperançador veure com des de la iniciativa popular i l'altruisme hi ha interès en recuperar i condicionar els recursos turístics, monumentals i paisatgístics del municipi, i més encara, com en aquest cas, que els integrants d'aquest grup han demanat que no es publicués cap dels seus noms.

A dalt, els Amics del Castellot junt al bisbe Joan Enric Vives. Sota, imatge de la festa del Sagrat Cor

A la dreta, portada d'aigua dalt del Castellot i estrena de la taula de pedra. Perspectiva actual de la taula de pedra i dels arbres que l'envolten

A l'esquerra, el nou telescopi i la plaça dels xiprers

Revista *Castellot*

L'octubre del 1957 veia la llum el primer número d'una revista que portava per nom *Castellot*, *portavoz del frente de juventudes*. Del text de salutació del primer número traiem el següent tall redactat en el més pur estil del moment: *“Lo hemos titulado CASTELLOT, con el firme deseo de que como la montaña local de este nombre sea la representación y el testimonio perenne del quehacer de un pueblo que vibra de inquietud y de deseo de superación.”*

A partir del segon número fins al darrer, publicat l'octubre del 1959, la portada estava encapçalada per la imatge del tossal de Sant Jordi amb les restes del fort homònim al cim. No hi mancaven els signes i consignes de l'època. Aquesta revista, a més de fer una labor proselitista, al ser l'únic mitjà escrit del moment, tractava de diferents temes relacionats amb el conjunt de les activitats pròpies del municipi.

En el doble número 17-18 de febrer-març del 1959 hi troben una referència al *Castellot* motivada per un dels avenços tècnics del moment. A la secció *“Pulso de la Ciudad”* signada per l'oportunament pseudonimat *“Tele”*, entre d'altres notícies, expressa la seva queixa per la dificultat en la recepció de les ones de televisió, les quals, en arribar des del centre d'emissions de Barcelona queden frenades pel *Castellot*. Amb el desig de que properament es puguin rebre des de Lleida, aquesta muntanya no seria un destorb per a l'adequada visualització del nou invent. Actualment no sols no queden frenades sinó que en aquest indret hi ha el pont de recepció de tota mena de senyals de comunicació amb un fort impacte desagradable a l'estètica de l'entorn.

La Samba del Castellot

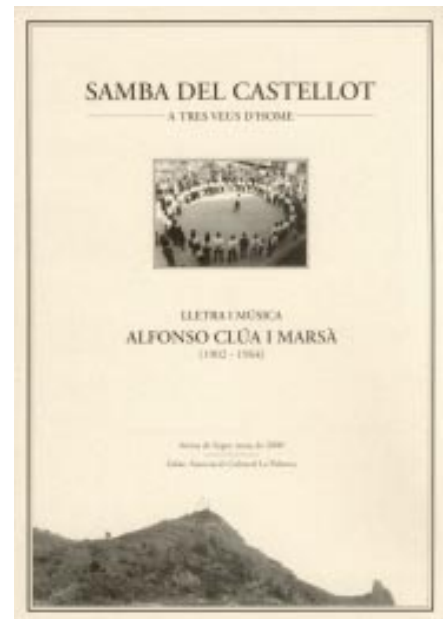
L'Associació Cultural la Palanca va publicar i encartar en el número 216 de la revista (març de 2000) aquesta peça musical composta per a tres veus d'home. Amb el pas dels anys, s'ha convertit en l'himne oficiós de la ciutat d'Artesa

L'autor, n'Alfons Clua i Marsà (1902-1964) era fill d'Artesa. Fins la guerra civil va regentar el cafè que va

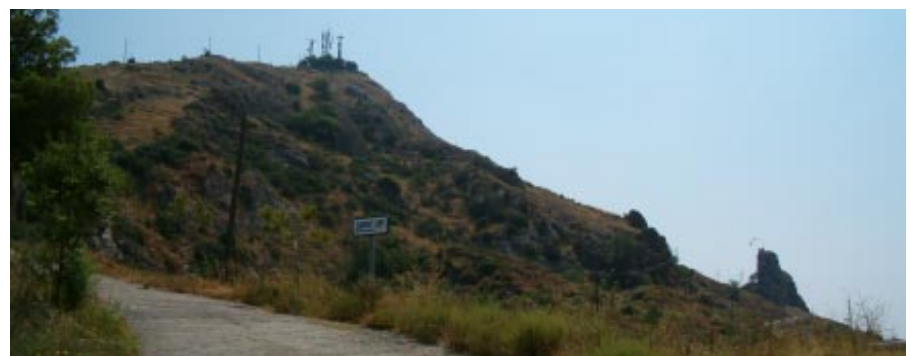
obrir el seu pare, el popular Cafè del Pau, i va estar molt vinculat a la vida musical de la ciutat, formant part del grup de caramelles La Germanor. Fundà l'orquestra del mateix nom. *La Sambla del Castellot*, que molt probablement va ser escrita per ser cantada per un grup de caramelles (de fet, fa anys que la canten), diu així:

*Lo jovent d'aquest gran poble,
amb “garbo” i satisfacció,
us dediquem amb gest noble
una samba d'allò més “misto”.*
*La raó de la cantada,
que entonem amb gran fruició,
és passar unes bones festes
amb “garbo” i satisfacció,
no pensar en cap cabòria
i poder fer un ressopó.*
*Apa doncs, tots a punt,
a cantar i a ballar.*
*La sumba, la simba,
la Samba del Castellot,
la Secla, la Rampa
i el típic Forat Redó,
la gran Carretera
i la Roca del Cudòs,
són llocs recordats d'Artesa,
també la Granja i la Clamor.*
*Cantem tots amb alegria
cantem la Samba del Castellot.*
La Samba del Castellot. Zum, zum!

Geologia

Geològicament, aquest promontori és producte d'un trencament de materials mesozoico-eocens on calices del campaniense junt amb margues eocèniques i guixos del Keuper han perforat, per la pressió provocada en el lliscament, les capes oligocenes formades per arenisques i microconglomerats, creant en la seva ejecció una curiosa cresta calcària, la qual, en la vessant posterior del promontori ens obsequia amb un gran impacte visual.

Itinerari pel Castellot

Sortint d'Artesa per les escales del carrer Sant Jordi, conegudes com les Escales del Fonset, ens aboquem al camí de la Roca del Cudós. Cal seguir 400 metres de pista que ens conduiran cap a la pujada, actualment cimentada, que amb inclinacions considerables permet arribar amb vehicle fins a la base de les restes del castell. Recomanem, però, fer la pujada caminant per gaudir amb més intensitat de l'amplíssim paisatge i respirar les olors de la farigola, el romaní i altres plantes aromàtiques que encatifen el recorregut. La flora silvestre també ens regala amb formes i colors que enriqueixen la pujada.

Abans de l'arribada al cim, al darrer revolt de la pista, és convenient desviar-nos pel corriol que carena el turó fins a la base del Sagrat Cor. A la dreta, penjats sobre el barranc que es forma en el marge de la muntanya, s'observen uns clots longitudinals, són les restes de les trinxeres construïdes a la darrera guerra civil. Continuant muntanya amunt hom pot veure l'antiga via d'accés a la fortalesa que, serpentejant, puja cap al castell. Al seu inici s'observen les restes de construccions, en una d'elles queden les restes inferiors d'una disposició de mur en l'anomenada tècnica de l'opus spigatum o espina de peix.

Just a sota de la barana de fusta que resguarda el camí de pujada al castell veurem, pràcticament camuflades per la vegetació, les restes d'una paret que en la seva part superior s'observa l'inici de la volta. En Josep M. Gavin, en el seu inventari d'esglésies de la Noguera, l'ha catalogada amb el número *Nog. 78. Santa Maria*, sostenint que podrien ser les ruïnes de la primitiva església d'Artesa de Segre (és la visió de l'especialista que ha inventariat les 20.000 esglésies que existeixen a Catalunya). L'advocació a Santa Maria responia a que després de la dominació àrab es considerava que la millor manera de propagar i fomentar el cristianisme era la veneració a Maria. A la jurisdicció del bisbat d'Urgell, 90 de les 408 esglésies parroquials tenen per advocació titular a Santa Maria.

Un cop visitades aquestes restes, ja situats al cim (482 m), ens trobarem a

l'espai que meritòriament estan urbanitzant els Amics del Castellot on, a més de tres fonts, camí i baranes, hi han construït unes terrasses que fan les funcions de plataformes d'observació des d'on es gaudeix d'esplèndides panoràmiques de la comarca. La més ampla d'aquestes terrasses ha estat batejada amb el nom de plaça dels Tres Xipresos.

Les escales de cargol que volten l'interior de la torre circular ens condueixen a la plataforma on hi ha les imatges de la Creu i del Sagrat Cor amb l'altar que inicialment s'havia de construir a l'interior del Castellot i finalment s'emplaçà a l'exterior, a la base del monument.

Vidal Vidal comenta en el volum tercer de la seva trilogia *Les Terres de Ponent*: "Una imatge que vista de lluny, fa evocar l'escultura que cimeja el Corcovado, sobre Rio de Janeiro". Més endavant, en el mateix capítol i en parlar de l'animació i ambient que envoltava el típic ball rodó d'Artesa de Segre i de com i quan es practicava, continua dient: "potser allò de Corco-

vado no és una casualitat!"

Al voltant de la imatge ens trobem amb els efectes del preu de la modernitat, quatre torres de comunicacions (telefonía mòbil, televisió de Catalunya, televisions estatals i ràdio Artesa de Segre) trenquen l'harmonia i malmeten l'estètica del simbolisme que inspira aquest indret.

Probablement quan aquest article vegi la llum, aquest espai ja disposarà

d'una plataforma amb un mapa on hi hauran situats els pobles i accidents geogràfics que hom pot albirar des d'aquest punt, del que destaquem les següents visuals: Al nord magnètic Alentorn; a 15°, Montargull; a 25°, Vallllebrera; a 31°, Montmagastre; a 38°, el Pont d'Alentorn; a 48°, la Colònia, a

87° el Grealó, a 125° Seró, a 143° Tudela, a 156° l'ermita del Pla; a 204°, la Roca del Cudòs; a 214°, el cementiri d'Artesa; a 285°, Antona; a 306°, el campanar de l'església parroquial d'Artesa de Segre; a 305°, Baldomà; a 315°, Vernet; i a 320°, Clua i la Vall d'Ariet.

A la part posterior del monument, darrera del fort de Sant Jordi que serveix de base al monument, s'hi poden veure restes de parets

corresponents a la fortalesa i, al seu extrem, la base del que era la primera de les tres torres quadrades. Tot seguit cal continuar el camí, ara ja en sentit descendent seguint la carena del turó de Sant Jordi, tot i que caldrà fer una mica de remuntada per arribar, després de pocs metres, a les restes de la segona torre, de la qual tant sols hi queda la base amb un sot que podria ser una altra trinxera com altres moltes d'aquest municipi, el qual, després d'una defensa aferrissada per part de les forces republicanes, va caure en mans del general Dávila amb l'ajut de les tropes de la 150 Divisió Marroquí comandades pel caporal Santiago Bernabéu, que posteriorment va estar vinculat al món del futbol.

Continuant avançant en la mateixa direcció, arribarem a la darrera de les tres torres de l'antic castell, la que conserva una part més important de les seves parets, arribant en algun punt als

dos metres de construcció dempeus. Degut a l'erosió dels carreus, aquesta torre que podria tancar la muralla per aquest extrem del turó, ens mostra amb molta claredat el morter de guix utilitzat en la seva construcció.

A partir d'aquest punt el camí ja s'inclina més en el seu descens i podem veure a mà esquerra unes magnífiques i curioses muralles calcàries naturals, producte de l'esllavissament dels materials geològics. El camí, que es perd entre matolls i el sòl rocós, segueix fins a la pista de la Roca del Cudòs on, abans d'arribar a aquest penyal, ens desviarem per un corriol que ens mena a l'espai on estava situada l'Artesa Vella. En aquest punt es poden observar encara restes de l'antiga població abandonada gradualment degut a destrosses fetes al llarg de les diferents batalles del temps de la dominació àrab. D'entre aquestes restes, cal destacar la paret amb un reforç en forma d'arcada situada just a sota de la mateixa Roca del Cudòs. Les pedres dels habitatges i corrals de l'època han estat aprofitades per a la construcció dels actuals marges.

*“Sóc un símbol artesenc
pedra eterna, roca viva
talment com la seva gent.”*

Així descriu en Sícoris la Roca del Cudòs, punt de trobada dels artesencs i dels habitants dels pobles del municipi cada 11 de setembre. Un grup de

grallers rep el seguici municipal, que puja caminant, en romiatge, des de l'Ajuntament de la ciutat. Després de les paraules que l'alcalde dirigeix als assistents, al so del *Cant dels Segadors*, s'hissa la senyera al cim de la Roca del Cudòs. En acabat, hi ha coca i vi dolç

per a tothom.

Més amunt, just a sota del monument del Castellot s'hi observa l'anomenat Forat Rodó, glossat també pel poeta Sícoris que ens el representa amb aquests versos:

*Per entrar a les palpentas,
al mític “Forat Rodó”,
recordant velles llegendes
d'un Rei Moro vetllador,
d'un rellotge d'or preuat
que, com un daurat espill,
ell havia amagat
a sota el Pont del Senill...*

En realitat no cal entrar a les palpentas ja que aquest orifici excavat a la roca té un recorregut de poc més d'un metre i una alçada que no arriba

als 2 metres. El que si cal fer és una

petita grimpadeta ja que aquesta cavitat està situada a l'escarpat de la muntanya.

En el descens des del Forat Rodó cap al camí de la Roca del Cudòs anirem veient restes de l'antic assentament d'Artesa, l'anomenada Artesa Vella. A l'arribar de nou a la pista, passada la Roca del Cudòs, es poden apreciar els diferents materials geològics que per diferents aportacions minerals irisen la terra amb diversos colors (groc, vermell, marró, gris, verd...). Per Nadal, en aquest punt, els nens d'Artesa recullen aquesta terra de colors per fer el Pessebre. També en aquest indret, s'hi fa la plantada per la Festa de l'Arbre que organitza la regidoria de Medi Ambient de l'Ajuntament d'Artesa de Segre. De fet, aquesta festa es va instaurar l'any 1929 amb el compromís de fer-se anualment. De tornada a Artesa encara podem observar, a l'esquerra del camí, les restes ben definides d'un antic corral de l'Artesa Vella.

Arribats a aquest punt queda completada l'anella que ha estat l'itinerari per tota la muntanya de Sant Jordi, prop d'una hora de recorregut amb la que el visitant pot fer-se una idea prou àmplia de la història de la nostra ciutat tot vivint, sobre el terreny, les diferents

èpoques que han anat forjant, segle a segle, el tarannà hospitalari de la gent de les nostres contrades.

Bibliografia:

- Pascual Madoz.- *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar*. Madrid, 1845.
- Pere Català i Roca.- *Els Castells Catalans*. Volum VI. Edicions Dalmau. Barcelona. 1979.
- Josep Lladonosa i Pujol.- *Història d'Artesa de Segre i la seva comarca*. Ajuntament d'Artesa de Segre. 1990.
- Ceferí Rocafort.- *Geografía General de Catalunya de Francesch Carreras y Candi. Provincia de Lleyda*. Establiment editorial d'Albert Martin. Barcelona. 1912-1918.
- José Luis Peña Monne.- *La Conca de Tremp y sierras prepirenaicas comprendidas entre los rios Segre y Noguera Ribagorzana: Estudio geomorfológico*. Institut d'Estudis Ilerdencs. 1983.
- Institut Cartogràfic de Catalunya.- *Mapa comarcal de Catalunya núm. 23. La Noguera*. Escala 1:50000. Generalitat de Catalunya. 2001.
- Rossend Marsol i Clua «Sícoris».- *La ciutat dels tres castells. Antologia poètica d'Artesa de Segre*. 2000.

- Vidal Vidal. *Les rutes de ponent. Vol. III. La porta del cel*. Virgili & Pagès, S.A. 1989.

- Sícoris.- *A la llum del record: Els refugis antiaèris d'Artesa de Segre durant la guerra civil*. Article publicat al programa de la Festa Major d'Artesa de Segre. 2002.

- Associació Cultural La Roureda.- *Butlletí informatiu núm. 8*. 2000.

- Revista *La Palanca* (Encartament). Núm. 216. Març 2000.

- Revista *Castellot*. Núms. 1, 2 i 17-18. 1957 – 1959.

- Jordi Finestres amb l'assessorament de Josep M. Solé i Sabaté.- *Santiago Bernabéu, caporal franquista*. Revista *Sàpiens* núm. 5. Març 2003.

Agraïments:

- Al Sr. Angel Guiu i Bandé per l'aportació del text de la cançó feta pels soldats republicans durant la guerra.

- A la Colla del Castellot per la informació sobre aquest grup i les seves activitats.

Fotos: Ramon I. Canyelles, Joan A. Camats i Miquel Regué

Text: Ramon I. Canyelles
<http://artadesegre.tripod.com>

www.lapalanca.org

La devoció al Sagrat Cor

MRG

Si ens dediquem a recórrer la geografia catalana, ens trobem amb varis monuments generalment posats damunt d'un turó i mirant una ciutat, vila o poble, dedicats al Sagrat Cor de Jesús (Tibidabo, Sant Carles de la Ràpita, Artesa de Segre...).

Aquesta realitat ens porta a preguntar-nos: què és el Sagrat Cor? Es refereix a una de les persones divines? Què vol dir?

En totes les cultures, civilitzacions i religions el cor designa la persona, més concretament, el centre íntim del qual sorgeixen pensaments, desitjos, projectes, la capacitat d'estimar i ser estimat. En certa manera podem afirmar que el cor defineix la persona. Amb l'expressió "té un bon cor" designem la persona bona, amb bondat, amb capacitat de voler i fer el bé. Amb l'expressió "té un mal cor" expressem que és una persona amb signes de maldat, de malvolença... Amb la paraula "cor" expressem no solament la realitat física del cor, sinó el centre íntim de la persona, motor del bé i del mal.

Els humans, els creients, ens servim de realitats humanes (físiques, psíquiques, psicològiques) per expressar i comprendre realitats espirituals. Del "cor humà" passem al "cor diví" o "Sagrat Cor" per expressar la realitat, la riquesa i la profunditat de l'amor de Déu envers els homes i les dones, manifestat en Jesús de Natzaret. "Tant va estimar Déu el món que li donà el seu propi Fill, Jesús". "Ningú no té un amor més gran que el qui dona la vida pels seus amics" (Jn. 15, 13). Amb l'expressió "Sagrat Cor" designem la persona de Jesús de Natzaret, el Fill de Déu i el fill de l'home, en allò que el defineix: la seva capacitat d'estimar, d'acollir, d'atendre, d'escoltar, de perdonar, d'acompanyar... que el porten a donar la vida. Aquell que estima, dona i es dona.

Invocar el "Sagrat Cor" de Jesús vol dir posar-se sota la seva protecció: agrair el seu amor, implorar el seu ajut, manifestar les nostres necessitats, sentir-se acompanyat en la feblesa, fer-nos

participants del seu amor. La imatge del Sagrat Cor de Jesús, col·locat damunt un turó, des del qual es contempla una ciutat, vila o poble, és signe de benedicció i de protecció: que el Fill de Déu ens beneeixi, ens doni el do de la pau (*shalom*, en arameu, expressa tot el conjunt de béns que porten a viure feliçment), ens acompanyi amb el seu amor en tot allò que fem, pensem, desitgem i projectem per tal que estigui d'acord amb el voler de Déu: que és sempre un voler de vida, de bé, de felicitat per als homes i dones.

Sant Joan Eudes (mort el 1680) i santa Margarida Maria Alacoque foren els qui promogueren la devoció al Sagrat Cor de Jesús, que en un principi tenia més el caràcter de "reparació" i "expiatori": reparar i demanar perdó pel mal i el pecat de l'home, per les infidelitats

a l'amor de Déu i a l'amor entre germans. Avui, la devoció al Sagrat Cor té les connotacions de l'espiritualitat pròpia dels nostres temps: Viure l'amor de Jesús, sentir-se arropat per la bondat del seu cor, que acull, que escolta, que compadeix, que consola... que "beneeix i protegeix".

La pregària, redactada pel Bisbe Joan Enric i distribuïda pels Amics del Castellot a tots els participants en la festa i diada del passat 27 de juny, resumeix molt bé el veritable sentit de la devoció i invocació al Sagrat Cor: "*Feu, Senyor, que tots puguem trobar en Vos l'Amic veritable i el Mestre bondadós i humil, i que en el vostre Cor Sagrat hi aprenquem l'amor generós i sacrificat envers tothom*".

Mn. Pere Balagué